

Woltors damunt les pedres velles

crònica

El castell de Fornils, sota els cingles del Far

En un edifici menystingut o abandonat de tothom, com per exemple un castell de sòlida factura medieval, el procés d'erosió provinent del temps sol ser lent i gradual, i es pot arribar a allargar, en algunes ocasions, durant centúries. En canvi, si la degradació és provocada per la mà de l'home, els resultats esdevenen tan ràpids i irreparables com un cataclisme. A la tardor de l'any passat, un marquès d'una contrada muntanyosa va ser capaç de

fer "desaparèixer", en un dia i una nit de treballs, suposem intensos, una ermita situada a la seva finca sense deixar el més petit rastre. Es clar que, en realitat, aquella capella, construïda a final del segle passat, ja no s'utilitzava pel culte. Es trobava en franca ruïna i no revestia cap interès arquitectònic. Per aquest motiu, i després d'un estira i arronsa entre el propietari, personatge no gaire acostumat a devocions místiques, i el Bisbat de Vic que li reclamava uns drets que no ha demostrat, del tema no se n'ha parlat més, per considerar-se totalment inserit en el terreny privat.

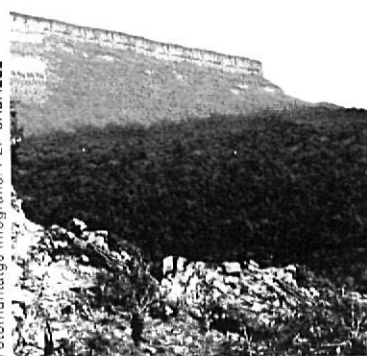
Però aquest cas no es pot comparar, a nivell de valor patrimonial, amb un

altre fet que a principi de juny va saltar a les planes d'actualitat: Una espavilada empresa d'Amer anava desmuntant, pedra darrera pedra, el castell de Fornils, un monument situat en el terme de Susqueda, sota els cingles del Far, documentat al segle XII, i catalogat oficialment com d'interès històrico-artístic. Els responsables, que no van sol·licitar autorització a cap organisme, empraven els carreus extrets per restaurar l'ermita particular de Sant Marçal i per fer marges a les vinyes de la costa de Santa Brígida. Quan a mitjan maig Joan Pallarés, membre de la comissió de Patrimoni de la Societat d'Arqueologia de Catalunya, va notificar la depredació a la Brigada de Patrimoni dels Mossos d'Esquadra, la magnitud de les destrosses ja era considerable, sobretot perquè el descalçament de la base del castell l'estava posant en perill d'ensorrament.

L'espoliació de la fortificació de Fornils s'ha dut a terme a esquenes de tothom. Ni els serveis territorials de Cultura ni l'Ajuntament de Susqueda coneixien res de l'afer, tal i com ha manifestat Joan Saqués, el qual, abans de prendre cap determinació, va voler assegurar-se que els autors de la malifeta patrimonial no haguessin demanat el corresponent "permís d'obres" al consistori. Aquest, evidentment, no va ser el cas i ara, un cop fet el tort, el més difícil és redreçar-lo. Serà complicat determinar les responsabilitats entre les diverses empreses vinculades al pillatge i d'una manera o una altra relacionades entre si: "Parato, S.A.", propietària del castell i dels bos-

LLUIS SERRAT

Fotomuntatge fotogràfic: PEP CABALLÉ

cos; "El Nogué, S.A.", encarregada de l'extracció i posseïdora de la finca "El Colomer", en la qual s'aixeca l'ermita de Sant Marçal que rehabilitaven amb les pedres de Fornils; i "Laboratoris Hipra", societat d'Amer amb interessos a "El Nogué", si bé el seu director gerent, Lluís Ferrés, ha negat la implicació en els fets.

Per a totes elles, la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat ha obert un expedient sancionador, un procediment bastant llarg -normalment un any de paperassa- per decidir si hi ha hagut o no infracció de la normativa, i en cas afirmatiu, decretar un càstig econòmic pels culpables que està xifrat com a màxim, en vint-i-cinc milions de pessetes. En canvi, és poc probable que la llei obligui els responsables a restituir els carreus robats i retornar el castell al seu estat primitiu. Ni tampoc s'arbitren mesures, mentre es resol l'expedient, per protegir l'edifici afectat d'un possible ensorrament. En aquest sentit, s'han queixat membres de la Comissió de Patrimoni de la Societat d'Arqueologia de Catalunya que en aquests moments estan intentant aconseguir el pressupost necessari per contractar un advocat que intervingui amb tota la contundència d'una acusació particular, quan es produeixin problemes d'aquest tipus.

Ja sigui per interessos especulatius, per deixadesa o impotència econòmica dels propietaris, o pel desig tan simple de reafirmació a través del procediment molt comú de guixar el propi nom o la declaració d'amor en una pedra vella, sembla que al voltant dels edificis patrimonials hi aguaita una autèntica volada de voltors, disposada, a la que s'ensuma l'abandonament, a destrossar i rapinyar les peces de valor, precipitant així el moment de la seva mort definitiva. En el cas del castell de Fornils, no es pot presumir bona fe tot i que un

dels implicats es justifiqués dient que "igualment era una ruïna" i que els carreus faran més servei a Santa Brígida. Tampoc ignorància expressa sobre la importància real de l'edifici, perquè, en aquest cas, no hi havia cap necessitat "d'oblidar" la sol·licitud del degut permís d'obres. I, d'altra banda, és de sentit comú que un constructor que es preï d'ofici reconeixerà a la primera ullada la petja històrica d'una fortificació del XII, de la qual es conservaven restes arqueològiques, fragments de parets, un pis sencer d'una massissa torre rodona, una sala amb volta i un gran mur amb espitlleres.

Fornils no és l'únic monument espoliat. En l'ermita d'un dels hotels de més categoria de la Costa Brava hi reposen dos sepulcres gòtics: el de Bernat Guillem (mort el 1362) i el de Guillem (1459) i del seu fill fra Alemany (1476), cavallers del Castell de Foixà, d'on foren arrencats sense contemplacions després de segles de senyoreig. Avui, recentment restaurat el noble recinte, dues rèpliques exactes dels sarcòfags ocupen el seu lloc en la capella anteriorment dedicada a Sant Marc, mentre els originals continuen lluny -de fet, no tant- de casa i asseguren una pinzellada de medievalisme als estiuejants de luxe.

A part del component crematístic, l'espoliació i estropell del patrimoni és també un problema d'educació envers la història. I de sensibilitat. No cal arribar a l'extrem de desmuntar un castell. En la nostra geografia hi ha prou exemples de masies oberles, que han estat saquejades fins a l'infinit, per proporcionar aquell toc rústec que, per altra banda, "canta" tant, al xalet de vacances. Enlloc no està escrit que els voltors hagin de tenir necessàriament bon gust.

CARME VINYOLES